

Katri Nyqvist

Sosonu 99 a 3

Kenia

-faktaa ja vaikutelmia työharjoittelujalta Keniassa 17.9.-27.12.2001

Juha Santala

22.1.2003

Kenia

-faktaa ja vaikutelmia työharjoitteluajalta Keniassa 17.9.2001-27.12.2001

Taustaa

Kenia sijaitsee Afrikan itärannikolla päiväntasaajan molemmin puolin. Maan pinta-ala on 582 646 neliökilometriä. Kenian rajanaapureita ovat pohjoisessa Somalia, Etiopia ja Sudan, lännessä Uganda ja etelässä Tansania.

Kenian ylängöillä vallitsee leuto trooppinen ilmasto, alangoilla on kuumaa ja kuivaa. Rannikolla ja Viktorija-järven alueella ilmasto on kuuma ja kostea. Päivälämpötilat ylittävät osittain 35 asteen, yöllä lämpötila on yleensä n. 20 astetta. Ylängöillä on viileämpää, yleensä alle 26 astetta. Sademäärä vaihtelee vuodenaikojen mukaan, yleensä Keniassa on vuodessa on kaksi sadekautta. Ns. pitkät sateet sijoittuvat maaliskokuulle ja lyhyet sateet syys-lokakuulle.

Kenian viralliset kielet ovat englantia ja suahili, jota suurin osa Kenian väestöstä puhuu äidinkieltensä lisäksi. Keniassa on useita etnisiä ryhmiä, joilla on oma kielensä ja nämäkin ryhmät voidaan jakaa vielä murteittain. Maassa puhutaan yli 60 kieltä. Koulujen opetuksessa ja parlamentissa käytetään englantia ja suahilia.

Kenian suurimpia kaupunkeja ovat järjestyksessä Nairobi, Mombasa, Kisumu ja Nakuru. Kaikilla näillä kaupungeilla on omat erityispiirteensä, joista kerron lyhyesti kustakin sen verran kuin ehdin niihin Keniassa ollessani tutustua. Sen jälkeen keskityn kuvaamaan

enemmän Nakuraa, jossa suoritin työharjoitteluni. Kerron myös työstäni lastenkodissa, elämästä Keniassa ja matkustelusta siellä.

Nairobi

Kenian pääkaupunki Nairobi näyttäytyi yllättävän länsimaalaisena ja modernina kaupunkina. Nairobissa asuu n. 2 243 000 asukasta (v. 2000), monia eri kansallisuuksia edustavia ihmisiä. Nairobi on moderneista, korkeista rakennuksistaan huolimatta vihreä, viihtyisä kaupunki, vaikkakin sen laidalla sijaitsee köyhien ihmisten asuinlummeja.

Vietimme Nairobissa viisi päivää, lähinnä ostoksilla käyden. Oli ihanaa löytää vihdoinkin farkut, usean viikon kietaisuhameiden käytön jälkeen. Muotiliikkeiden valikoimat olivat runsaat ja houkuttelevat, mutta hintataso rajoitti ostosten tekoa. Vaatteista sai maksaa saman verran kuin Suomessa. Katukirpputoreilta sen sijaan teki edullisia löytöjä. Ehdoton ostospaikka on myös Maasai Market, joka perjantai järjestettävät markkinat, josta löytää laadukkaimmat puuveistokset ja muut tuliaiset. Tinkiminen kuuluu asiaan tällaisia ostoksia tehdessä, oikea hinta on yleensä n. kolmannes pyydetystä hinnasta.

Nairobissa teimme myös pari kävelylenkkiä ja eksyimme kadulle, jossa sijaitti suurlähetystöjä. Suomen lähetystöä emme löytäneet, mutta reissu oli silti mielenkiintoinen. Kulkeminen käy helposti myös matatuilla, paikallisilla minibusseilla, jotka kylläkin ovat yleensä hyvin täyteen ahdettuja. Matatulla liikkuminen on lähes ilmaista, tosin kannattaa pitää varansa, ettei rahastaja yritä huijata ”turistilisää”. Hyvä keino on kysyä toiselta matkustajalta matkan hintaa, joka on vakio matkan pituudesta riippumatta.

Kuten Keniassa yleensäkin, etenkin Nairobissa on syytä varoa varkaita. Heti ensimmäisenä päivänä todistimme taskuvarkauden parin metrin päässä edessämme, keskellä kävelykatua ja kirkasta päivää! Useampi mies hyökkäsi yhden miehen kimppuun, osa pitäen häntä aloillaan toisten viedessä rahat ja muut arvoesineet. Rahat onkin hyvä pitää piilossa, itse koin rahavyön mainioksi, käsilaukkua käytin arvottomien esineiden kantamista varten ja

hämäykseksi. Jos varas päättää iskeä, parasta antaa hänen viedä, mitä on varastamassa. Niin teki tämä mieskin, vastaan tappelusta tuskin olisi seurannut mitään hyvää. Reppuakin kannattaa, ainakin Nairobissa, kantaa etupuolella.

Nairobi vaikutti varkaudesta huolimatta päiväsaikaan varsin turvalliselta kaupungilta. Illalla ulkona liikkumista kannattaa kuitenkin välttää, taksilla sen sijaan on turvallista liikkua. Keniassa kaduilla näkee jatkuvasti vartijoita, mutta se ei välttämättä tuo turvaa, sillä vartija voi olla myös valepukuinen rosvo. Itseltäni vietiin Kenian-matkani aikana rahat kerran, juuri vartijan pitäessä tavaroitani säilytyksessä. Tästä ei voi syyttää kuin itseään.

Syöminen on usein matkojen parasta antia ja varsinkin Nairobissa tähän puoleen pääsee panostamaan kunnolla. Ravintoloita löytyy joka lähtöön ja ruoka on pääosin todella hyvää. Nairobissa vieraillessaan kannattaa ehdottomasti, mikäli syö lihaa, kokeilla Carnivore-ravintolan mainiota buffettia, jossa pääsee maistamaan krokotiilia, seepraa, impaloa ym. grilliherkkuja niin paljon kuin jaksaa syödä. Buffetti on varakkaille turisteille suunnattu ja hintakin on sen mukainen, mutta kyllä se on kokeilemisen arvoinen.

Mombasa

Mombasa on kaikkea sitä mitä laulussa sanotaan... Tähän kaupunkiin ei voi olla ihastumatta. Mombasassa vallitsee rannikolle tyypillinen kuuma ja kostea ilmasto, joten vaatetus kannattaa valita sen mukaan. Niukkoja toppeja en kuitenkaan suosittele muslimivoittoisessa Mombasassakaan käytettäväksi paitsi turistien rannoilla ja hotellialueella. Mombasaan lähdimme *lepäämään*. Vietimme viikon tekemättä käytännössä mitään. Asuimme rannikolla Sand islandilla vuokraamassamme mökissä, jonne kalastajat toivat meille tuoretta kalaa ja josta sai myös ihania, trooppisia hedelmiä. Paikka oli suorastaan paratiisi ja joka päivä saikin nipistää itseään, että uskoi sen olevan totta.

Mombasan kaupunki ei näyttänyt yhtä modernilta kuin Nairobi, mutta palveluita sieltä löytyi yhtä lailla. Viilentymässä kävimme Kenian ilmeisesti parhaiten ilmastoidussa

nettikahvilassa, jossa tuli suorastaan kylmä! Nakuruun paluumatkallamme pistäydymme myös Etelä-Afrikan tähtiartistin Brenda Fassalin konsertissa sekä upeassa diskossa, joka oli rakennettu kallioseinämien väliin ja jossa kasvoi palmuja. Discossa käynti oli varsin mielenkiintoinen kokemus, asiakkaat olivat lähes täysin keski-ikäisiä valkoisia miehiä sekä afrikkalaisia ilotyttöjä. Meitä yritti iskeä paikalliset "beach boysit", mutta kuultuaan meidän lähtevän seuraavana päivänä Mombasasta, miehet hylkäsivät haaveet meidän saamisesta joksikin aikaa sponsorikseen. Joka paikassa on varauduttava siihen, että jokaisen valkoisen oletetaan olevan rikas. Se tekikin Nakurussa asumisesta mukavaa, tutustuttuamme paikallisiin ihmisiin meistä ja vähistä rahoistamme ei enää yritetty hyötyä.

Kisumu

Mikään vierailemistani Kenian kaupungeista ei ollut yhtä vihreä ja puhdas, kuin Kisumu. Kisumussa vietimme yhden viikonlopun työskenneltyämme kuukauden lastenkodilla. Oli virkistävää päästä pariksi päiväksi likaisesta Nakurusta niin viihtyisään kaupunkiin. Syy siisteyteen selvisi myöhemmin; Kisumussa toteutetaan uutta kaupungin puhtaanapito-ohjelmaa.

Kisumussa ollessamme kävimme Lake Viktorialla, joka oli ihmeen suuri järvi. Vierailimme myös eläinpuistossa, jossa näimme matkamme ensimmäiset villieläimet. Tuntui kuitenkin pahalta nähdä eläimiä vangittuna häkkiin, kun niitä pystyi näkemään safarilla vapaanakin.

Nakuru

"Kotikaupunkimme" Nakuru, Kenian neljänneksi suurin kaupunki, oli sottaaisuudestaan huolimatta mukava paikka. Mukavan siitä teki ennen kaikkea ihmiset, joihin tutustuimme siellä asuessamme. Parasta tällaisessa hieman pienemmässä kaupungissa asumisessa olikin, että paikalliset ihmiset alkoivat tuntea meitä, tiesivät mitä me heidän kaupungissansa

teimme eivätkä kohdelleet meitä turisteina. Ihmisten tunnistaminen toi myös turvaa, melko lyhyen ajan kuluttua oli helppoa lähteä kävelemään kaupungille yksinkin.

Nakurun keskusta on melko pieni ja sekin tekee kaupungilla liikkumisen helpoksi. Ruokakauppoja Nakurusta löytyy muutamia ja siellä on myös herkkuliike, mikäli kaipaa juustoja ja muita ylellisyyksiä. Ravintoloitakin Nakurusta löytyy kiitettävästi, vaikkakaan ei ihan Nairobiin verrattaessa. Ruoka on suomalaisen makuun melko rasvaista, mutta kohtalaisen hyvää ja useissa paikoissa hyvin edullista. Hintoja kannattaa vertailla, usein paikallisten suosimat ravintolat ovat huomattavasti turistiravintoloita edullisempia mutta yhtä hyviä. Itse en pitänyt periafrikkalaisesta ruoasta, läskilihapaloista ja ugalista, mutta sen sijaan pienet välipalat, mandazit, chapatit ja kebabit maistuivat. Näiden rasvaisten herkkujen lisäksi lähes kaikkien ravintola-annosten kanssa tarjoillaan ranskanperunoita, joten laihtumisesta on turha haaveilla Keniassa ollessaan.

Nakurussa näyttäytyi Kenian köyhä väestö paremmin kuin muualla Keniassa käymistäni kaupungeista. Katulapsia oli kaikkialla, he penkoivat kadulle kertyneitä roskakasoja ja nukkuivat teiden varsilla. Näky ei kuitenkaan aina ollut niin paha kuin voisi kuvitella. Matkan aikana selvisikin, että lapset elävät kadulla omasta tahdostaan, heillä olisi mahdollisuus päästä kouluun, mutta he eivät halua menettää vapauttaan. Imppaaminen oli kuitenkin surullinen näky, jopa 8-vuotiaat lapset kulkivat usein liimapullo käsissään. Katulapset kerjäävät etenkin turisteilta rahaa, usein ”ostaakseen leipää”. Ymmärsimme pian, että raha kuluukin yleensä liiman ostoon ja siksi lakkasimme antamasta lapsille rahaa. Sen sijaan pyytäessään leipää saatoimme marssia kauppaan ja ostaa heille leipää. Välillä se kelpasi, välillä ei. Katulasten auttaminen antamalla heille rahaa tai ruokaa on ristiriitaista sikäli, että se osaltaan pitää heidät kadulla. Paras apu olisi, kun katulapsiprojekteilla voitaisiin rahoittaa lasten koulutuksen lisäksi heidän ruokansa, joka voisi houkuttaa heidät kaduilta kouluun.

Työ lastenkodilla

Työharjoittelumme tapahtui pääosin Nakurussa sijaitsevassa Arap Moi:n lastenkodissa. Lastenkodin lapset olivat pääosin aids-orpoja, mutta itse terveitä. (Vauvoista on kuitenkin mahdotonta testata varmasti, kantaako vauva virusta.) Kodilla asui ikäjakaumaltaan lähes vastasyntyneistä vauvoista n.13-vuotiaisiin lapsia. Myös vanhempia lapsia ja nuoria tuli viettämään lomiaan lastenkodille, mutta pääsääntöisesti he opiskelivat ja asuivat oppilaitostensa yhteydessä. Lastenkodin yhteydessä toimi Nursery school, jossa kodin lapset sekä myös ulkopuolisia lapsia kävivät peruskoulua. Koulu jakaantui kolmeen luokkaan: baby-class oli 3-6 -vuotiaiden lasten esikoulu, middleclass n.7-9 -vuotiaiden lasten luokka ja topclassia käytiin n. 12-vuotiaiksi asti. Sen jälkeen oli mahdollista päästä opiskelemaan, jos lapsella on sponsori. Nakurun lapset ry tukee Arap Moi:n lastenkotia ja organisoii sponsori- eli kummivanhempia lapsille Suomesta. Päätin itsekkin ottaa ”lempilapseni” kummipojakseni, kunhan valmistuisin ja pääsisin töihin. Nyt se on mahdollista ja Josepach-pojun paperit ovatkin matkalla Suomeen. On hienoa tietää, että voin varmistaa hänen kouluun pääsytensä. Lastenkodin lapset todella arvostavat mahdollisuutta opiskella ja ovat ahkeria. He myös pitävät yhteyttä kummivanhempiansa ja kertovat heille kuulumisiaan.

Aluksi työmme kodilla oli hieman epäselvää, me emme tienneet mitä meidän oli tarve tehdä eikä henkilökuntakaan osannut antaa meille työtehtäviä. Meitä kohdeltiin aluksi hyvin kunnioittavasti, joka johtui varmasti siitä, että meidän luultiin valmistuvan sosiaalityöntekijöiksi. Selvensimme kuitenkin nimikettämme ja tartuimme vähitellen yhä enemmän toimeen. Huomasimme, että Keniassa työnjako oli selkeä, hoitajat tekivät ns. likaiset työt ja muille kuului omat tehtävänsä työnimikkeestä riippuen. Lastenkodin sairaanhoitaja oli piristävä poikkeus leikittäessään lapsia sen lisäksi että piti huolta heidän terveydestään.

Jonkin aikaa lastenkodilla oltuamme havaitsimme, että vauvalasta ulos kasvaneet, mutta ei vielä esikouluikäiset lapset olivat hyvin syrjään vetäytyneitä ja yksinäisiä. Nämä n.

2-vuotiaat välttelivät katsekontaktia ja pysyttelivät omissa oloissaan, jopa tuntikausia paikallaan istuen ja eteensä tuijottaen. Päätimme yrittää piristää heitä ja aloimmekin kehittää heille erilaista puuhaa. Aluksi lähestyimme näitä lapsia hitaasti, koska he ujostelivat meitä. Pikkuhiljaa lapset kuitenkin tottuivat meihin ja alkoivat kiinnostua meistä. Tuntui palkitsevalta nähdä ensi kertaa hymyjä näiltä pieniltä olennoilta. Pian lapset tulivat jo meitä vastaan kodille saapuessamme ja lopulta potkimme palloa ja leikimme muutenkin yhdessä. Puhuimme lapsille suahilia sen minkä osasimme, muuten puhuimme Suomea. Se ei tuntunut lapsia haittaavan, vaan lähinnä huvittavan. Kieli ei ollut yhdessä viihtymisen rajana; satuinpa kerran laulamaan ”Jaakko kultaa” ja lapset yhtyivät lauluun omalla kielellään. Eleet olivat myös merkittävä osa kommunikointia, lapset vaikuttivat tyytyväisiltä vain havaitessaan, että joku halusi olla heidän kanssaan, välittivät heistä.

Keniassa tunnuttiin uskovan, että alle 3-vuotias lapsi ei voi oppia mitään, siispä häneen ei kannata panostaakaan. Tämä herätti meissä luonnollisesti ristiriitaisia tunteita. Koimme kuitenkin parhaaksi, että emme sekaannu lastenkodin toimintaperiaatteisiin liikaa, jottemme ärsyttäisi kodin henkilökuntaa. Kerran yritin muuttaa erään minua häirinneen asian, vein kodille tuttipulloja ja syötin niistä vauvoja. Hoitajat käyttivät syöttämiseen mukeja, vastasyntyneillekin, ja en voinut käsittää, miksi niin oli tehtävä. Puolet maidosta valui hukkaan... Vietyäni pullot yksi hoitaja käytti niitä kerran, sitten ne ”katosivat” jonnekin. Palattiin mukien käyttöön. Kritiikinannossa kannattaakin olla varuillaan ja siihen on varauduttava, että mikään ei välttämättä muutu vaikka yrittäisikin. Toinen hämmästyttävä asia oli vaatteet, joita kodilla oli runsaasti... vaan ei lasten päällä. Etenkin ”suojattimme” 2 -vuotiaat kulkivat usein ilman housuja, vaikka kaapissa olisi ollut kuinka monet housut tahansa. Tähänkin kysyimme syytä saamatta siihen järkevää vastausta.

Katulapsi-projekti

Lastenkodin lisäksi pääsimme tutustumaan katolisen kirkon katulapsi-projektiin kirkon sosiaalityöntekijän kautta. Tutustuimme aluksi projektikuvaukseen kirjallisesti tuotettujen raporttien avulla. Hämmästyimme sitä, miten upeasti projektia oli suunniteltu ja kuinka

siellä näkyi omassakin koulutuksessamme korostetut arvot ja sosiaalipedagoginen tausta. Toisaalta hävetti se, ettemme uskoneet tällaisten projektien olleen niin hyvin suunniteltuja. Sosiaalityöntekijä, Basil nimeltään, vei meidät tutustumaan kouluihin, jonne katulapsia pyritään kaduilta saamaan. Pääsimme myös käymään Nakurun kaatopaikalla, jossa lapsia asuu.

Lopulta katulapsiprojektiin tutustuminen oli turhauttavaa, sillä emme päässeet tekemään projektin hyväksi juuri mitään. Kärsivällisyyttä kaivattiin jo siinä, että Basil oli aina myöhässä tapaamisistamme, joskus useita tunteja. Hän esitteli meidät lukuisille kirkon työntekijöille, joiden kanssa emme kuitenkaan lopulta olleet missään tekemisissä. Koimme välillä olevamme pelkkänä taakkana, varsinkin kun epäilimme, että meidän haluttiin järjestävän projektille rahallista tukea. Toisaalta tämäkin vaihe työharjoittelussa antoi paljon, opimme nimenomaan maan kulttuurista monenlaisia asioita ja mm. pääsimme osallistumaan hautajaisiin!

Elämää Keniassa

Vapaa-aika Nakurussa oli aluksi rauhallista sports clubilla, hotellissamme, oleskelua. Kirjoitimme paljon kirjeitä ja jopa kudoimme sukkia...kunnes aloimme kyllästyä mahdollisimman rauhalliseen ja suojattuun elämäämme. Clubia ympäröi muuri, joten se on hyvin eristettynä kaupungista vaikka se sijaitseekin keskellä kaupunkia. Muuri ja vartijat toivat varsinkin aluksi turvaa ja pientä luksustakin, olihan pihallamme jopa uima-allas. Viisi viikkoa viikonloput clubilla vietettyämme halusimme kuitenkin päästä muualle ja teimme Kisumun matkamme. Tämän jälkeen aloimme tutustua myös paikalliseen iltaelämään Nakurussa asuvien uusien ystäviemme kanssa. Totesimme, että oli varsin turvallista käydä diskoissa ym., meitä oli varoiteltu hieman liikaa...

Mielestäni ehkä merkittävin asia viihtyvyyden ja kulttuuriin ”sisälle pääsemisen” kannalta on asenne, joka ulkomaalaisella vieraassa maassa vallitsee. On oltava nöyrä ja kunnioitettava maan omaa kulttuuria, vaikka se ei aina olisikaan omien arvojen mukaista.

Kunnioitus voi näkyä kaikenlaisissa arjen tilanteissa; kuinka pukeutuu, kuinka puhuttelee ihmisiä, tervehtii heitä ym. Itse olimme varautuneet pukeutumaan, kuten vielä joitakin vuosia sitten Keniassa oli tapana: pitkiin hameisiin ja mekkoihin sekä siisteihin paitoihin. Ihmisten pukeutuminen Keniassa on kuitenkin muuttunut viime vuosina osittain hyvinkin länsimaalaistyylliseksi ja housut näkyivät katukuvassa siinä missä hameetkin. Hametta käytimme kuitenkin lastenkodilla ja virallisissa tilaisuuksissa, se vaikutti kohteliaamalta työasulta.

Kohteliaisuudessa kannattaa kiinnittää Keniassa ollessaan huomiota siihen, että varmasti tervehtii ystävällisesti tuntemiaan ja usein tuntemattomiakin ihmisiä. Vaisu nyökkäys saatetaan tulkita epäkohteliaaksi, sen sijaan paikalliset ihmiset arvostavat, jos ulkomaalainen on vaivautunut opettelemaan tervehdykset heidän omalla kielellään, usein suahiliksi. Jo pelkkä ”jambo” (hei) saa vastaukseksi leveän hymyn. Mitä enemmän kieltä osaa, sen paremmin pärjää erilaisissa tilanteissa, vaikkakin kenialaiset puhuvat hyvin englantia (ristimme Kenian englannin ”kapulaenglanni ksi” sen ääntämisen ja kieliopin merkitsemättömyyden vuoksi).

Paras tapa päästä mukaan paikalliseen elämään on tutustua ihmisiin, se lienee selvää. Keniassa ollaan usein hyvin kiinnostuneita ulkomaalaisista, etenkin jos he ovat siellä pidemmän aikaa. Kannattaa olla avoin ja kunnioittava, silloin saa varmasti ystäviä. Joskus saattaa tuntua siltä, että paikallisväestö pyrkii vain hyötymään turisteista, mutta ainakaan meidän kohdalla se ei pitänyt paikkaansa, vaan saimme Keniasta todellisia ystäviä. Jos joku pyysi minua esim. ostamaan itselleen jotain, nauroin vain ja totesin, että tietäisitte minun opintolainani määrän...tällaisista asioista ei kannata pahastua, ihmiset lähinnä tuntuvat testaavan, kuinka vietävissä turisti on.

Mitä lopulta opin

Minulta on kysytty useasti, ”mitä työharjoittelumatkallani opin”. Tähän on vaikea vastata sikäli, että niin toisenlaisessa kulttuurissa kuin Keniassa opin varmasti tuhansia erilaisia

asioita! Pari ”oivallusta” jäi kuitenkin päällimmäiseksi mieleeni. Näitä olivat se, että kaikki ei ole sitä mitä voisi luulla... tämä ehkä korostui juuri katulasten kohdalla. ”Kauheat” asiat eivät ehkä olekaan niin kauheita ihmisten itsensä mielestä, vaan ne voivat olla heidän omia valintojaan. Ei pidä kuvitella, että juuri se omien arvojen mukainen elämä on ainoa oikeaa ja hyvää elämää. Luulin olevani objektiivinen, mutta Keniassa opin tiedostamaan subjektiivisuuttani. Opin löytämään itsestäni myös kestävyyttä kohdata vaikeitakin asioita. Moni asia tuntui olevan vinksallaan, mutta oivalsin, että sitä ei kannata murehtia, mitä ei VOI muuttaa. On tehtävä sen verran, mitä pystyy ja tehtävä sen niin hyvin, kuin pystyy. Jos käyttää kaikki voimansa sen pohtimiseen, mitä ei kuitenkaan voi korjata, tuskin saa mitään aikaiseksi.

Löysin Keniassa itsestäni myös itsenäisen maailmankansalaisen, jota olin haeskellut pitkän aikaa. Maailma on houkutellut minua jo kauan kokeilemaan siipiäni, mutta en tiedä olisiko minusta ollut siihen ilman tätä kokemusta. Havaitsi, että en koe juuri minkäänlaista ”kulttu urisokkia” edes niin erilaiseen maahan mennessäni (ennemmin koin sokin palattuani sieltä). Palasin Keniasta itsevarmempana ja jonkinlaisen mielenrauhan saavuttaneena. Hyväksyn levottomuuteni ja kaukokaipuuni, sillä nyt aion toteuttaa unelmani ja lähteä ulkomaille töihin. Maata en vielä tiedä, mutta tiedän, että lähden. Enkä malta odottaa, mitä seuraava matkani tuo tullessaan!

Lähteet:

Kenia: maakatsaus. Floor, Kirsti

Insigt guide: Kenya. Discovery channel